Oide

Tacú leis an bhFoghlaim Ghairmiúil i measc Ceannairí Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professiona Learning of School Leaders and Teachers

Ag Saibhriú na Gaeilge

in Ardranganna Bunscoileanna Lán-Ghaeilge

cc BY NC

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim Ghairmiúil i measc Ceannairí Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professiona Learning of School Leaders and Teachers

Le nótáil: Dearadh na sleamhnáin seo le haghaidh Eispéireas Foghlama Gairmiúil aghaidh-ar-aghaidh. Ní léirítear ábhar iomlán an lae iontu.

CC BY NC

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim Ghairmiúil i measc Ceannairí Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professiona Learning of School Leaders and Teachers

Ionchais agus Forléargas

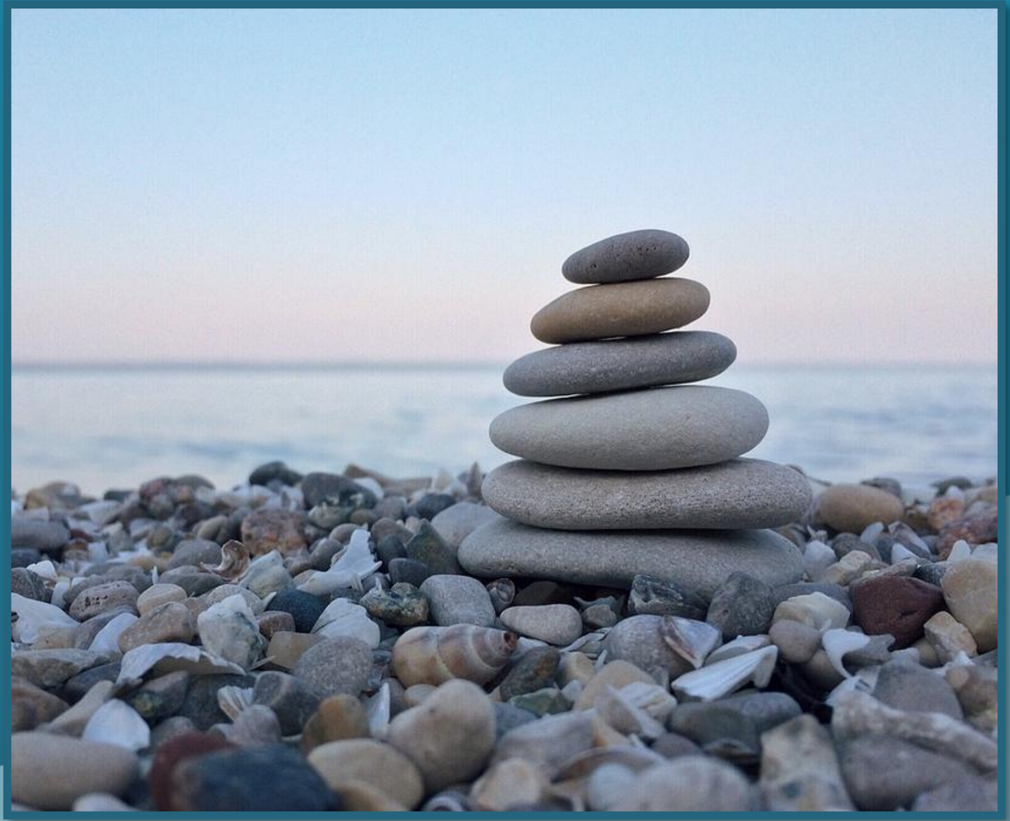

CC BY NC

Ionchais

Forléargas EFG

Seisiún 1	• Polasaí don Oideachas Lán-Ghaeilge lasmuigh den Ghaeltacht • Teanga an tSóisialaithe • Cur Chuige Cumarsáideach • Roghchlár d'Áiseanna
Sos	
Seisiún 2	• Ag dul ó Bhotún go Saibhreas • CALP • Saibhreas na Gaeilge • Measúnú agus Plean Gnímh
Lón **Lón** 3:00 - 14:00	
Seisiún 3	• Cur Chuige Uile Scoile • Canúintí agus Logainmneacha • Aistear Foghlama an Mhúinteora • Acmhainní Teicneolaíochta

Seisiún 1

Faoi dheireadh an tseisiúin seo, beidh na rannpháirtithe tar éis:

- Dea-chleachtais i Scoileanna Gaeltachta agus Scoileanna Lán-Ghaeilge a aithint.
- Tuiscint a fháil ar BICS/CALP agus ar shealbhú teanga.
- Machnamh agus plé a dhéanamh ar theanga an tsóisialaithe agus ar ról an mhúinteora.
- Díriú ar an gCuraclam Teanga na Bunscoile, agus Measúnú agus Monatóireacht.
- Iniúchadh a dhéanamh ar áiseanna cluichí clóis.

Deis Mhachnaimh

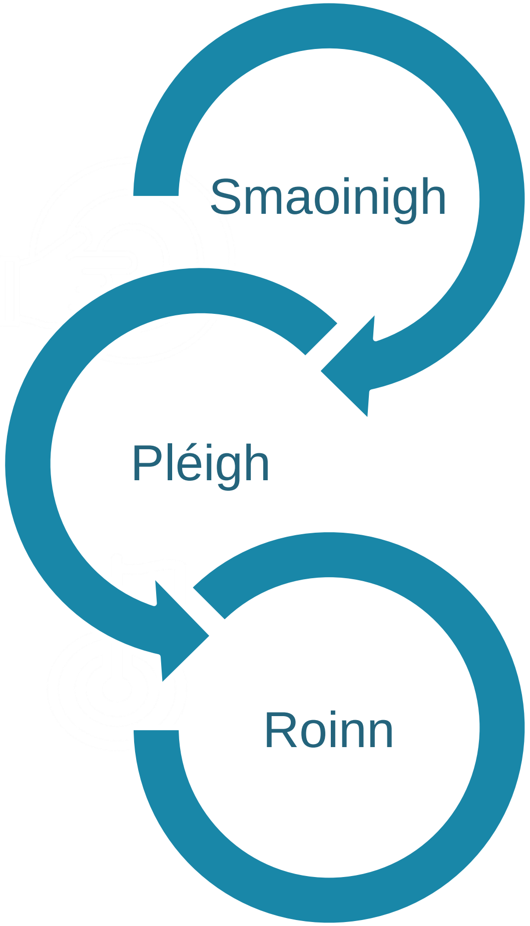

Céard a thagann chun cuimhne duit nuair a smaoiníonn tú ar na focail ‘cruinneas’ agus ‘saibhreas’ i nGaeilge?

Cad atá éifeachtach nó dúshlánach chun an Ghaeilge a chur chun cinn i do scoil féin?

Comhthéacsanna Difriúla

Oide

I gcás páistí ar cainteoirí dúchais Gaeilge iad, déantar a dteanga a fhorbairt agus a shaibhriú ar scoil….Nuair nach cainteoirí dúchais Gaeilge iad na páistí, déantar iad a thumadh sa teanga agus an scoil ag cuidiú le líon na ndaoine a labhraíonn Gaeilge sa Ghaeltacht a mhéadú.

(Sonraíocht Teanga 2025, lth.12)

Is trí Ghaeilge a bhíonn rochtain ag páistí i scoileanna lán-Ghaeilge ar an gcuraclam freisin. Cé gurb í an Ghaeilge teanga oibre na scoile, aithnítear nach í teanga an bhaile í d'fhormhór na bpáistí….. is áit í an scoil ina mbaintear úsáid as teanga sa saol ó lá go lá.

(Sonraíocht Teanga 2025, lth.12)

Oide

Polasaí don Oideachas Lán-Ghaeilge lasmuigh den Ghaeltacht

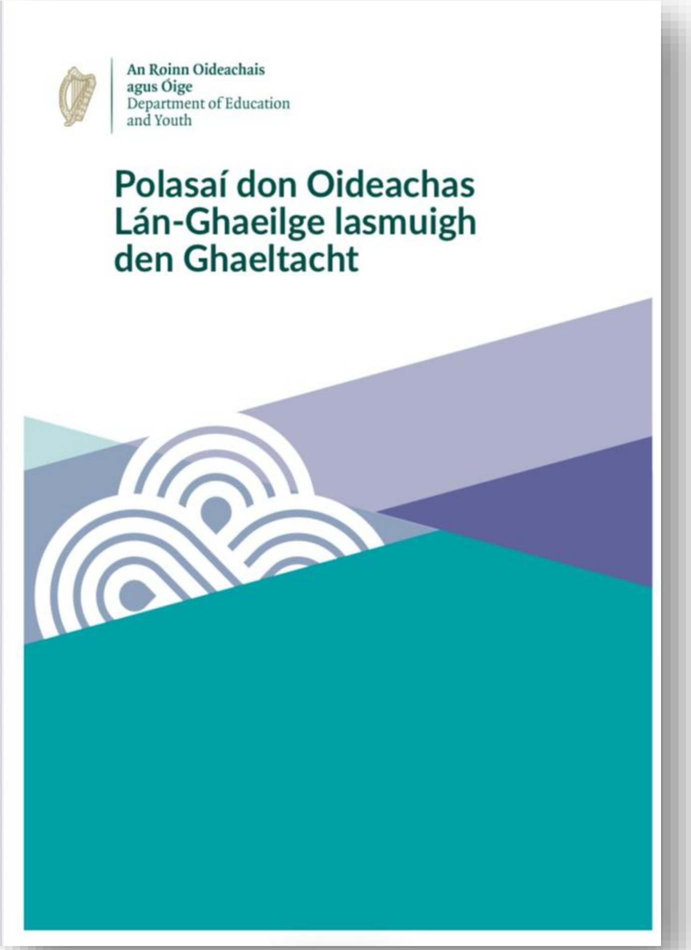

Scéim Aitheantais Scoileanna Gaeltachta

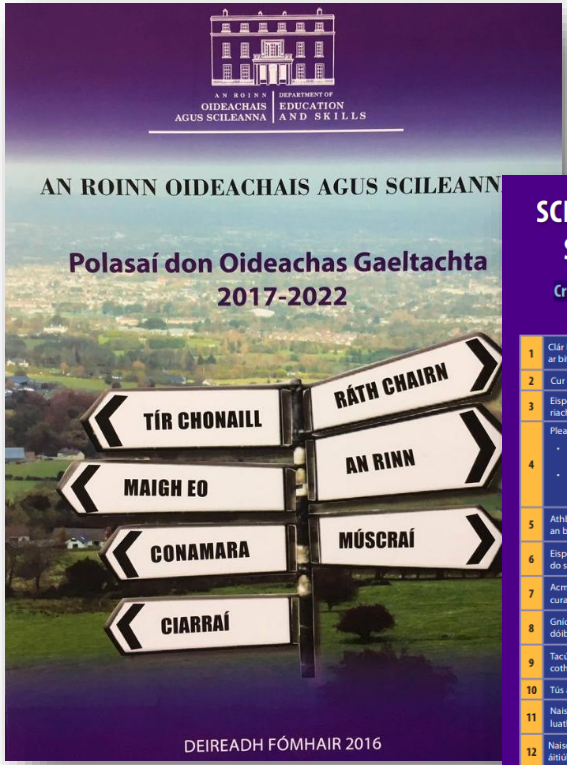

SCÉIM AITHEANTAIS MAR SCOIL GHAELTACHTA

Critéir theanga-bhunaithe d'aitheantas mar bhunscoil Ghaeltachta

1	Clár lántumtha[1] dhá bhliain trí Ghaeilge a chur i bhfeidhm i ranganna na naíonán, tráth nach múinfear Béarla ar bith lena linn
2	Cur chuige lántumtha a chur i bhfeidhm ina múinfear gach réimse foghlama, seachas an Béarla, trí Ghaeilge
3	Eispéiris oideachais ardchaighdeáin trí Ghaeilge a sholáthar do na daltaí uile agus aird ar leith a dhíriú ar riachtanais teanga idirdhealaithe na gcainteoirí dúchais Gaeilge[2] chomh maith le foghlaimeoirí Gaeilge
4	Plean gníomhaíochta feabhsúcháin scoile uile a fhorbairt: • a léireoidh an chaoi ina gcinnteoidh an scoil úsáid na Gaeilge mar theanga na cumarsáide, an teagaisc agus an tsóisialaithe laistigh den scoil agus • a dhéanfaidh na buntáistí a bhaineann le foghlaim na Gaeilge agus foghlaim trí Ghaeilge a chur in iúl agus a chur chun cinn i measc phobal na scoile (príomhoide, foireann, daltaí, tuismitheoirí agus bord bainistíochta)
5	Athbhreithniú ar cháilíocht an tsoláthair oideachais trí Ghaeilge chun feabhsúchán leanúnach a chinntiú tríd an bpróiseas féinmheastóireachta scoile (FMS)
6	Eispéiris foghlama Ghaeilge a sholáthar a thagann leis na torthaí foghlama T1[3] i gCuraclam Teanga na Bunscoile do scoileanna Gaeltachta agus scoileanna a fheidhmíonn trí Ghaeilge
7	Acmhainní Gaeilge[4] a úsáid chun tacú le teagasc na réimsí curaclaim uile trí Ghaeilge sna ranganna uile, seachas curaclam an Bhéarla
8	Gníomhaíochtaí curaclaim, gníomhaíochtaí comhchuraclaim agus gníomhaíochtaí seach-churaclaim (más ann dóibh) a sholáthar trí Ghaeilge
9	Tacú lena bpobal scoile sa phróiseas pleanála teanga (faoi Acht na Gaeltachta, 2012) trí chuidiú le húsáid agus cothú na Gaeilge sa scoil agus sa phobal áitiúil Gaeltachta
10	Tús áite d'úsáid na Gaeilge sa chumarsáid le tuismitheoirí, leis an bpobal áitiúil agus le páirtithe eile
11	Naisc theanga agus chultúrtha atá úsáideach agus chun tairbhe an dá thaobh a bhunú leis na suíomhanna luathoideachais áitiúla a fheidhmíonn trí Ghaeilge (*naíonraí*)
12	Naisc theanga agus oideachais atá úsáideach agus chun tairbhe an dá thaobh a bhunú le hiar-bhunscoileanna áitiúla a fheidhmíonn trí Ghaeilge agus bunscoileanna eile a fheidhmíonn trí Ghaeilge
13	Gach iarracht foireann teagaisc agus foireann choimhdeach a earcú atá líofa sa Ghaeilge, agus a bhfuil eolas agus tuiscint acu ar an gcleachtas oideolaíoch a bhaineann le teagasc trí Ghaeilge chomh maith le tuiscint ar dhinimic teanga agus cultúrtha na Gaeltachta.

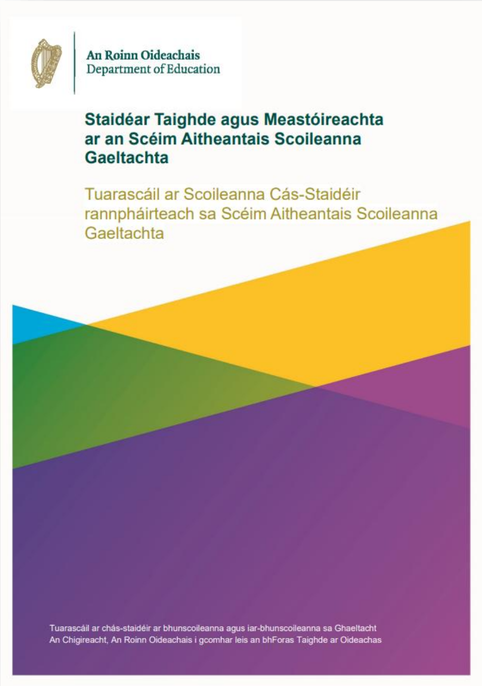

Céard is féidir le Scoileanna Lán-Ghaeilge (SLG) a fhoghlaim?

- Fís shoiléir á comhroinnt agus á daingniú do cheannairí ionscoile
- Spreag an dea-shampla ó mhúinteoirí agus daltaí, na daltaí eile
- Straitéisí dreasachta agus riail na Gaeilge in úsáid go héifeachtach
- Clár lántumtha dhá bhliain trí Ghaeilge
- Dearcadh dearfach i leith na hamhránaíochta, na filíochta agus na drámaíochta

(Staidéar Taighde agus Meastóireachta ar an Scéim Aitheantais Scoileanna Gaeltachta, 2023)

Am Léitheoireachta
Leabhar Ceann Lámh

Leabhar

- Cad iad príomh phointí an ailt?

Ceann

- Cad iad na smaointe a spreag an t-alt ionat?

Lámh

- Cén tionchar atá ag an alt seo ar do chur chuige féin?

10

BICS agus CALP

BICS

Gnáthchumarsáid shóisialta
i gcomhthéacs
Líofacht idir 1-3 bliana

CALP

Teanga acadúil
Comhthéacs teoranta
Líofacht idir 5-7 mbliana

Teanga an tSóisialaithe Gaeilge sa Chlós

Cad iad na córais atá ann chun na daltaí a mhealladh agus a spreagadh i dtreo na Gaeilge?

An mbaintear leas as tobar teanga dhaltaí na n-ardranganna a úsáid am sosa agus am lóin chun cabhrú leis na naíonáin súgradh as Gaeilge, go háirithe ag tús na bliana?

(Beatha Teanga, 2025, lth.7)

Rochtain ar an gCuraclam

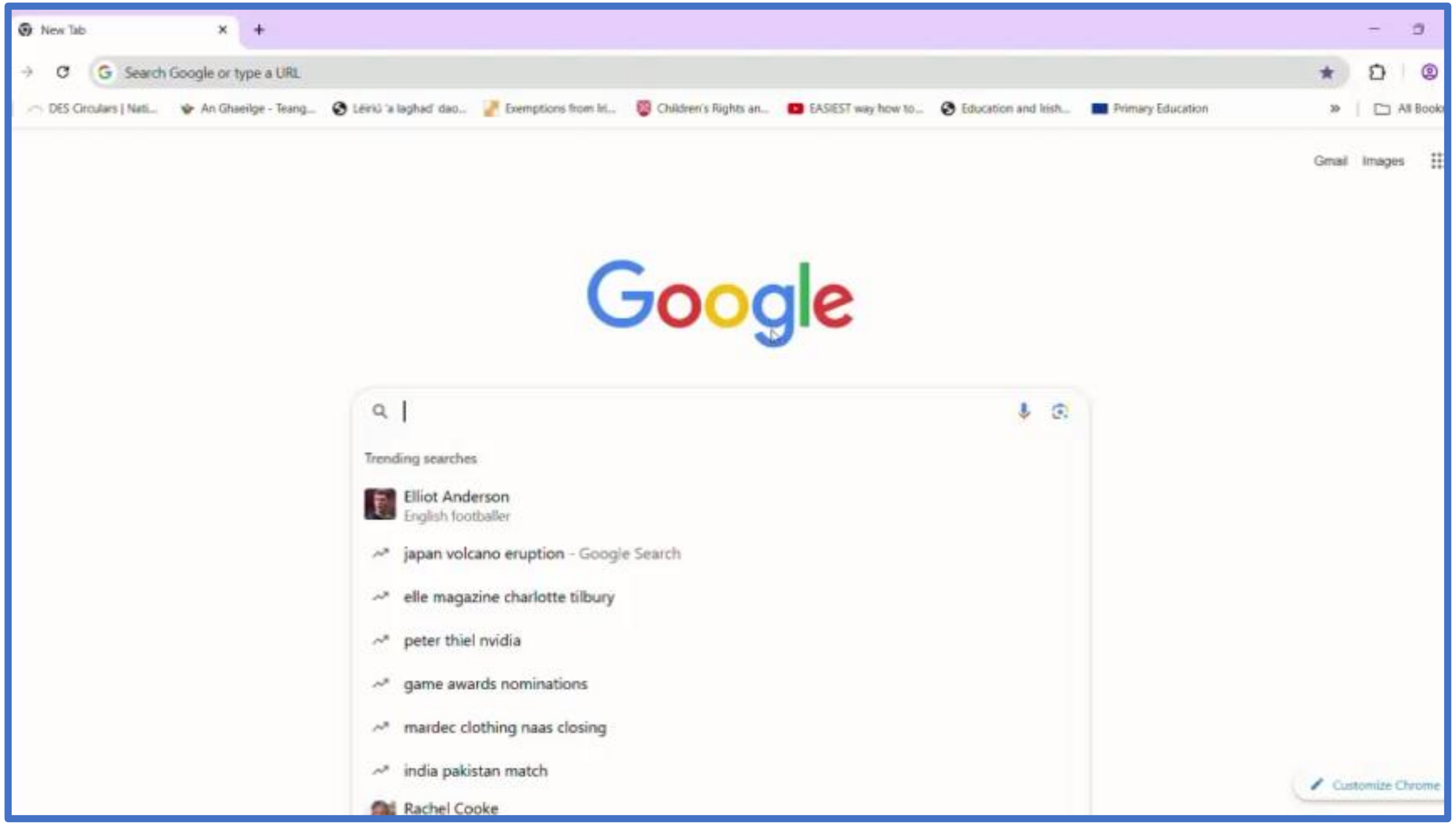

Ullmhúchán don Teagasc agus don Fhoghlaim

Curaclam Teanga na Bunscoile		
Gné:	Cumarsáid	Tuiscint
Snáithe:	Teanga ó Bhéal	
Toradh Foghlama:	TF3: Gnásanna sóisialta agus feasacht ar dhaoine eile	TF7: Iarratais, ceisteanna agus idirghníomhaíochtaí
Fócas na Foghlama Nua:	Éisteacht agus labhairt go muiníneach agus go neamhspleách chun comhoibriú le daoine eile.	Roghanna pearsanta a chur in iúl
Eispéireas Foghlama	Cur Chuige Cumarsáideach Cluichí Clóis	

Gné Element	Teanga ó Bhéal Oral Language	Léitheoireacht Reading	Scríbhneoireacht Writing
Cumarsáid Communicating	**Rannpháirtíocht, éisteacht agus aird** Engagement, listening and attention	**Rannpháirtíocht** Engagement	**Rannpháirtíocht** Engagement
	Inspreagadh agus rogha Motivation and choice	**Inspreagadh agus rogha** Motivation and choice	**Inspreagadh agus rogha** Motivation and choice
	Gnásanna sóisialta agus feasacht ar dhaoine eile Social conventions and awareness of others		
Tuiscint Undertsanding	**Struchtúr abairte agus gramadach** Sentence structure and grammar	**Gnásanna cló agus struchtúr abairte** Conventions of print and sentence structure	**Gnásanna cló agus struchtúr abairte** Conventions of print and sentence structure
	Stór focal Vocabulary	**Stór focal** Vocabulary	**Stór focal** Vocabulary
	Léiriú tuisceana Demonstration of understanding	**Fónaic, aithint focal agus staidéar ar fhocail** Phonics, word recognition and word study	**Litriú agus staidéar ar fhocail** Spelling and word study
		Feasacht fhóineolaíoch agus fhóinéimeach Phonological and phonemic awareness	
Fiosrú agus úsáid Exploring and using	**Iarratais, ceisteanna agus idirghníomhuithe** Requests, questions and interactions	**Cuspóir, seánra agus guth** Purpose, genre and voice	**Cuspóir, seánra agus guth** Purpose, genre and voice
	Catagóiriú Categorisation	**Tuiscint** Comprehension	**Próiseas na scríbhneoireachta agus ag cruthú téacs** Writing process and creating text
	Athinsint agus mionléiriú Retelling and elaboration	**Freagairt agus intinn an údair** Response and author's intent	**Freagairt agus intinn an údair** Response and author's intent
	Teanga a úsáid go spraíúil agus go cruthaitheach Playful and creative use of language	**Líofacht agus féincheartú** Fluency and self-correction	**Peannaireacht agus cur i láthair** Handwriting and presentation
	Eolas, míniú agus údar a thabhairt Information giving, explanation and justification		
	Cur síos, tuar agus machnamh Description, prediction and reflection		

(Sonraíocht Teanga, 2025, lth.23)

Creatlach chun tacú le “Teanga an tSóisialaithe”

Fócas na Foghlama Nua

- Teanga an tSóisialaithe

Eispéireas Foghlama Spraíúil

- Cur Chuige Cumarsáideach

Measúnú agus Monatóireacht

- Ar an gclós

Oide

Cur Chuige Cumarsáideach

- Tá an cur chuige lárnaithe san fhoghlaimeoir.
- Dírítear an cur chuige ar bhrí agus ar theachtaireachtaí.
- Tá an múinteoir ag múnlú agus ag athúsáid na teanga.
- Tá béim ar chumarsáid thaitneamhach, idirghníomhach.

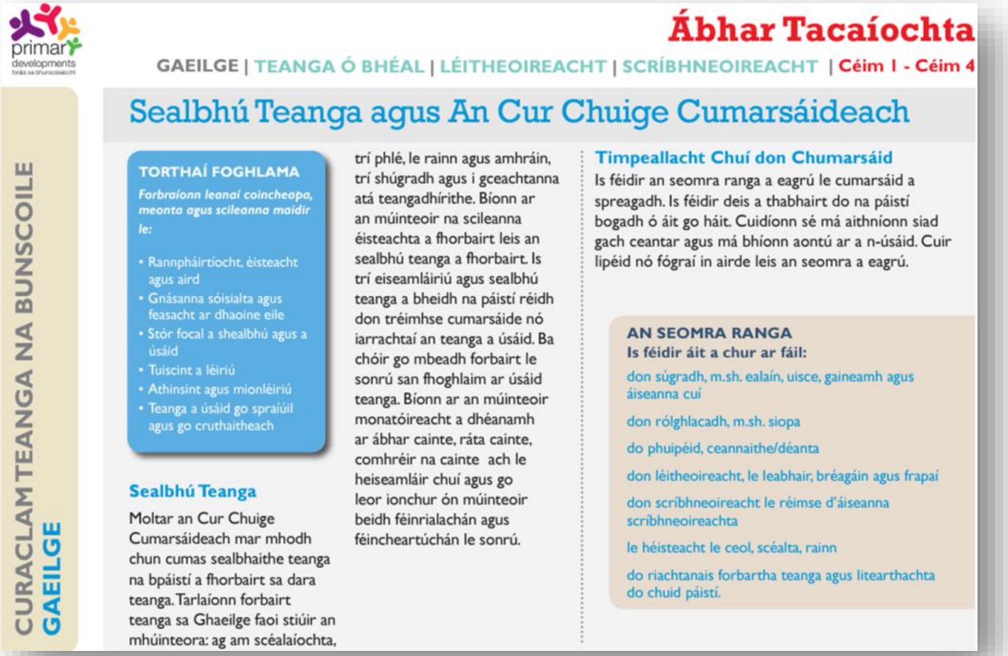

primary developments

CURACLAM TEANGA NA BUNSCOILE GAEILGE

Ábhar Tacaíochta

GAEILGE | TEANGA Ó BHÉAL | LÉITHEOIREACHT | SCRÍBHNEOIREACHT | Céim 1 - Céim 4

Sealbhú Teanga agus An Cur Chuige Cumarsáideach

TORTHAÍ FOGHLAMA

Forbraíonn leanaí coincheapa, meonta agus scileanna maidir le:

- Rannpháirtíocht, éisteacht agus aird
- Gnásanna sóisialta agus feasacht ar dhaoine eile
- Stór focal a shealbhú agus a úsáid
- Tuiscint a léiriú
- Athinsint agus mionléiriú
- Teanga a úsáid go spraíúil agus go cruthaitheach

Sealbhú Teanga

Moltar an Cur Chuige Cumarsáideach mar mhodh chun cumas sealbhaithe teanga na bpáistí a fhorbairt sa dara teanga. Tarlaíonn forbairt teanga sa Ghaeilge faoi stiúir an mhúinteora: ag am scéalaíochta, trí phlé, le rainn agus amhráin, trí shúgradh agus i gceachtanna atá teangadhírithe. Bíonn ar an múinteoir na scileanna éisteachta a fhorbairt leis an sealbhú teanga a fhorbairt. Is trí eiseamláiriú agus sealbhú teanga a bheidh na páistí réidh don tréimhse cumarsáide nó iarrachtaí an teanga a úsáid. Ba chóir go mbeadh forbairt le sonrú san fhoghlaim ar úsáid teanga. Bíonn ar an múinteoir monatóireacht a dhéanamh ar ábhar cainte, ráta cainte, comhréir na cainte ach le heiseamláir chuí agus go leor ionchur ón múinteoir beidh féinrialachán agus féincheartúchán le sonrú.

Timpeallacht Chuí don Chumarsáid

Is féidir an seomra ranga a eagrú le cumarsáid a spreagadh. Is féidir deis a thabhairt do na páistí bogadh ó áit go háit. Cuidíonn sé má aithníonn siad gach ceantar agus má bhíonn aontú ar a n-úsáid. Cuir lipéid nó fógraí in airde leis an seomra a eagrú.

AN SEOMRA RANGA

Is féidir áit a chur ar fáil:

don súgradh, m.sh. ealaín, uisce, gaineamh agus áiseanna cuí

don rólghlacadh, m.sh. siopa

do phuipéid, ceannaithe/déanta

don léitheoireacht, le leabhair, bréagáin agus frapaí

don scríbhneoireacht le réimse d'áiseanna scríbhneoireachta

le héisteacht le ceol, scéalta, rainn

do riachtanais forbartha teanga agus litearthachta do chuid páistí.

An Cur Chuige Cumarsáideach

An Tréimhse Réamhchumarsáide

?

An Tréimhse Chumarsáide

?

An Tréimhse Iarchumarsáide

?

Contanam dul chun Cinn

Oide

Torthaí Foghlama don Teanga Ó Bhéal (T1)

Gné	Uimhir agus Lipéad	Céim 1: Naíonáin shóisearacha agus shinsearacha Trí eispéiris chuí foghlama spraíúla ba cheart go mbeadh páistí in ann	Céim 2: Rang 1 agus Rang 2 Trí eispéiris chuí foghlama tarraingteach ba cheart go mbeadh páistí in ann	Céim 3: Rang 3 agus Rang 4 Trí eispéiris chuí foghlama tarraingteach ba cheart go mbeadh páistí in ann	Céim 4: Rang 5 agus Rang 6 Trí eispéiris chuí foghlama tarraingteach ba cheart go mbeadh páistí in ann
Cumarsáid	2. Inspreagadh agus rogha	Téacsanna a roghnú, éisteacht leo, freagairt dóibh, agus téacsanna a chruthú i réimse seánraí trasna an churaclaim i gcomhair pléisiúir agus spéise, agus i dteangacha éagsúla, nuair is cuí. LO2, S1+2		Téacsanna a roghnú, éisteacht leo, freagairt go criticiúil dóibh, agus téacsanna a chruthú i réimse seánraí trasna an churaclaim i gcomhair pléisiúir, spéise agus cuspóirí áirithe, agus i dteangacha éagsúla, nuair is cuí. LO2, S3+4	

TÁ NA MIONCHÉIMEANNA DUL CHUN CINN ANN DO GACH PÁISTE TRASNA GACH CÉIM

a Gníomh an pháiste...	b Gníomh an pháiste...	c Gníomh an pháiste...	d Gníomh an pháiste...	e Gníomh an pháiste...	f Gníomh an pháiste...	g Gníomh an pháiste...	h Gníomh an pháiste...	i Gníomh an pháiste...	j Gníomh an pháiste...	k Gníomh an pháiste...
Baineann an páiste úsáid as gothaí gnúise, guthaíochtaí, gluaiseachtaí agus/nó gothaí chun freagairt do théacs(anna).	Léiríonn an páiste suim i dtéacsanna, baineann taitneamh astu, agus freagraíonn dóibh ag úsáid gothaí gnúise, guth, fuaimeanna agus gothaí coirp.	Éisteann an páiste le téacsanna, cruthaíonn téacsanna, agus glacann páirt i gcomhráite faoi thopaicí ar ábhair suime agus rogha pearsanta iad, ag úsáid abairtí bunúsacha agus friotail ilfhoclacha.	Glacann an páiste páirt i gcomhrá le daoine eile, roghnaíonn agus cruthaíonn téacsanna d'fhonn éisteacht leo i gcomhair pléisiúir agus iad ag éirí as ábhair suime pearsanta.	Cruthaíonn agus roghnaíonn an páiste téacsanna chun éisteacht leo, agus cuireann tús le comhráite le daoine eile d'fhonn teacht ar eolas faoi thopaic ar ábhar suime é agus an t-eolas sin a chomhroinnt.	Cuireann an páiste roghanna in iúl nuair a ghlacann sé páirt i gcomhráite agus nuair atá sé ag cruthú téacsanna agus ag éisteacht leo.	Aithníonn an páiste cuspóirí éagsúla chun téacsanna a chruthú, chun éisteacht leo agus chun páirt a ghlacadh i gcomhráite faoi ábhair suime phearsanta.	Cuireann an páiste tús le comhráite faoi ábhair suime phearsanta, agus coinníonn ar siúl iad. Roghnaíonn téacsanna, éisteann leo, agus cruthaíonn téacsanna le haghaidh cuspóir áirithe.	Roghnaíonn an páiste agus cruthaíonn téacsanna, téann i dteagmháil leo le haghaidh cuspóirí áirithe, agus déanann na téacsanna seo a mheas agus cuspóir i gceist.	Cruthaíonn an páiste agus roghnaíonn téacsanna, bunaithe ar ábhair suime phearsanta agus le haghaidh cuspóirí áirithe. Aithníonn an páiste cluastéacsanna agus téacsanna ó bhéal a shínfidh foclóir, eolas agus suimeanna.	Cruthaíonn an páiste, roghnaíonn agus measann téacsanna a éascóidh foghlaim trasna an churaclaim. Measann an páiste na roghanna a rinneadh agus téacsanna á roghnú i gcomhair éisteachta nó le haghaidh cuspóir áirithe.

Cluichí Clóis Gníomhaíocht

Grúpa 1	Grúpa 2	Grúpa 3	Grúpa 4
Spreag an Ghaeilge le Spraoi	Sosanna Spleodracha	An Cúntóir Teanga	Gníomhach sa Chlós Súgartha
		An Cúntóir Teanga	

Cluichí Clóis Gníomhaíocht

Grúpa 1	Grúpa 2	Grúpa 3	Grúpa 4
Spreag an Ghaeilge le Spraoi	Sosanna Spleodracha	An Cúntóir Teanga	Gníomhaíocht Neamh-theagmhálacha
		An Cúntóir Teanga	

Cé atá freagrach as an mhonatóireacht?

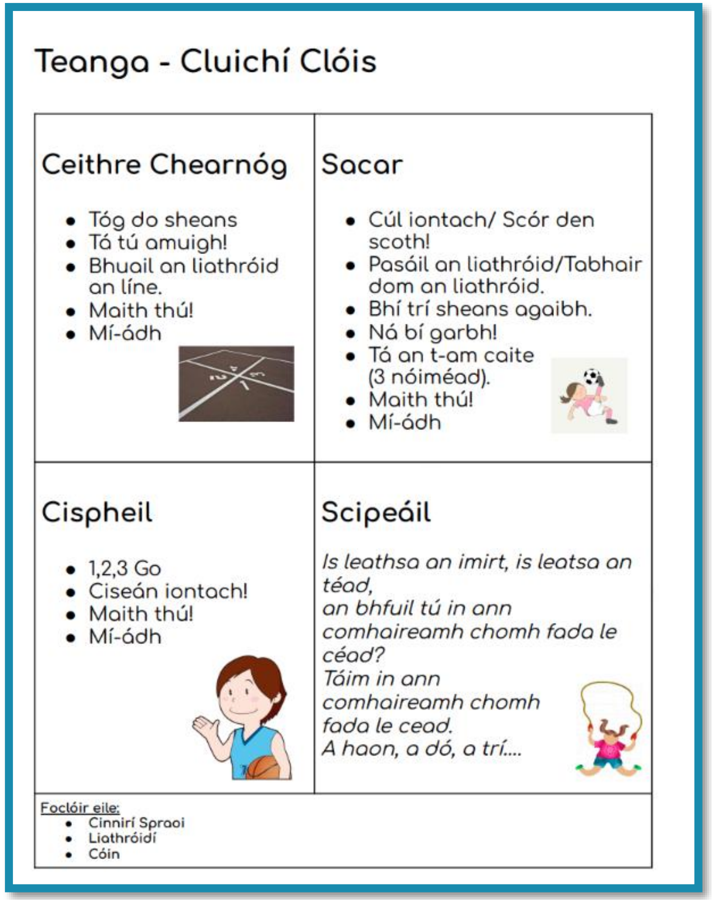

Teanga - Cluichí Clóis

Ceithre Chearnóg	Sacar
• Tóg do sheans • Tá tú amuigh! • Bhuail an liathróid an líne. • Maith thú! • Mí-ádh	• Cúl iontach/ Scór den scoth! • Pasáil an liathróid/Tabhair dom an liathróid. • Bhí trí sheans agaibh. • Ná bí garbh! • Tá an t-am caite (3 nóiméad). • Maith thú! • Mí-ádh
Cispheil • 1,2,3 Go • Ciseán iontach! • Maith thú! • Mí-ádh	**Scipeáil** *Is leathsa an imirt, is leatsa an téad,* *an bhfuil tú in ann comhaireamh chomh fada le céad?* *Táim in ann comhaireamh chomh fada le cead.* *A haon, a dó, a trí....*

Foclóir eile:
- Cinnirí Spraoi
- Liathróidí
- Cóin

Cinnirí Spraoi?

Múinteoirí?

Rinne mé sáriarracht Gaeilge a labhairt ar an gclós inniu!

Measúnú agus Monatóireacht

MEASÚNÚ IOMASACH

Neamhphleanáilte, neamhthaifeadta, agus leanúnach
Ní bhíonn a fhios ag na páistí de ghnáth go bhfuil siad á measúnú

Sampla
ceisteanna cuí a chur chun an fhoghlaim a scafláil; a bheith solúbtha agus freagrúil má bhíonn an chuma air go bhfuil míthuiscint ar pháiste

IDIRGHNÍOMHAÍOCHTAÍ PLEANÁILTE

Níos sofheicthe, b'fhéidir go mbeadh sé á thaifeadadh agus go mbeadh baint aige le Torthaí Foghlama/inniúlachtaí
B'fhéidir go mbeadh a fhios ag na páistí go bhfuil siad á measúnú nó b'fhéidir nach mbeadh

Sampla
iarraidh ar pháistí mapaí coincheap a thógáil chun a dtuiscint reatha ar thopaic a chur in iúl; píosa oibre a phlé le páiste

IMEACHTAÍ MEASÚNAITHE

Imeachtaí ar leith atá sofheicthe agus taifeadta
Bíonn a fhios ag na páistí de ghnáth go bhfuil siad á measúnú

Sampla
trialacha/tráth na gceist a chruthaíonn an múinteoir; measúnachtaí caighdeánaithe a cuireadh le chéile go seachtrach; measúnachtaí diagnóiseacha

Fíor 5: An contanam measúnaithe

(Creatchuraclam na Bunscoile, 2023, lth.22)

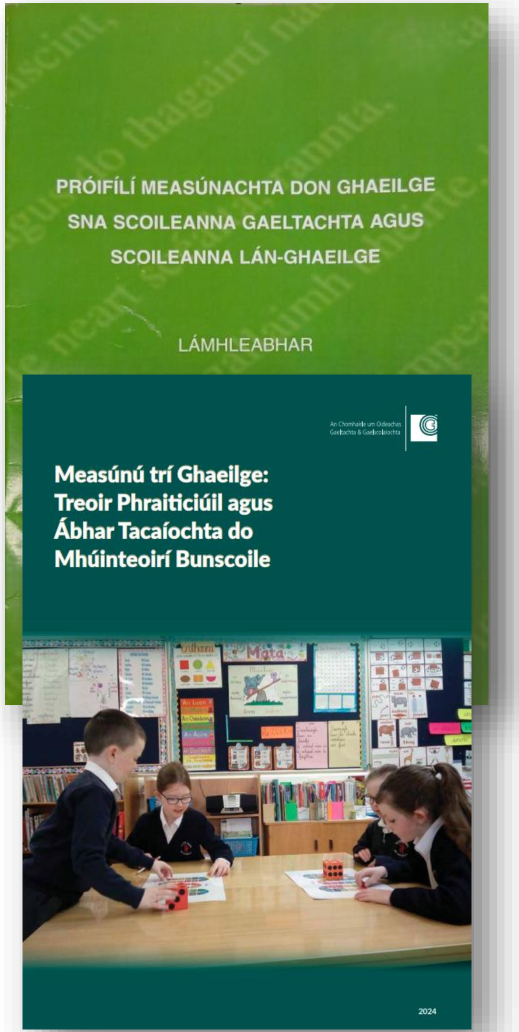

Céard is féidir le SLG a fhoghlaim?

Oide

- Fís shoiléir á comhroinnt agus á daingniú do cheannairí ionscoile
- Spreag dea-shampla ó mhúinteoirí agus ó dhaltaí do dhaltaí eile
- Straitéisí dreasachta agus riail na Gaeilge in úsáid go héifeachtach
- Clár lántumtha dhá bhliain trí Ghaeilge
- Dearcadh dearfach i leith na hamhránaíochta, na filíochta agus na drámaíochta

(Staidéar Taighde agus Meastóireachta ar an Scéim Aitheantais Scoileanna Gaeltachta, 2023)

Straitéisí Dreasachta

- Gaeilgeoir na Seachtaine
- Teastas Crochta
- Clár na bhFógraí
- Dalta na seachtaine
- Páiste Rúnda
- Moltaí eile?

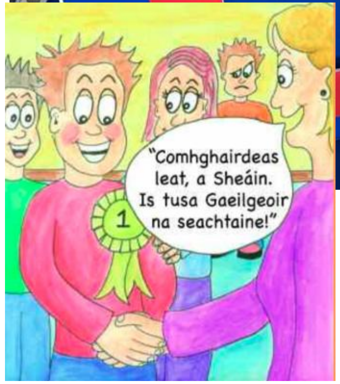

(Spreag an Ghaeilge le Spraoi, lth.125)

Príomhfhoghlaim Gníomhaíocht

1

Breac síos **do phríomhphointí foghlama** ó sheisiún 1.

2

Liostaigh aon **ghníomhartha** ar mhaith leat a chur i bhfeidhm i do scoil féin.

Oide

Ag Saibhriú na Gaeilge

in Ardranganna Bunscoileanna Lán-Ghaeilge

Leabhrán Foghlama Gairmiúla

Oide

Pas Éalaithe

Tóg Post-It agus scríobh síos na botúin is coitianta a chloiseann tú i do scoil féin.

Tacú leis an bhFoghlaim Ghairmiúil i measc Ceannairí Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional Learning of School Leaders and Teachers